

Valtionavustukset kansalaisjärjestöille, Ohjelmatuki

Instrumenttikuvaus

Ohjelmatuki on osa Suomen kehityspolitiikan toimeenpanoa ja tuki täydentää Suomen valtion muuta toimintaa kehitysmaissa. Ulkoasiainministeriö myöntää valtaosan kansalaisyhteiskuntatoimijoille suunnatuista valtionavustuksista ohjelmatukena suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöohjelmille.

Tukimuodon kautta rahoitetaan suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöohjelmia. Ohjelmalla tarkoitetaan hankkeiden ja toimintojen kokonaisuutta, joilla on selkeästi määritellyt pitkän aikavälin kehitysvaikutukset ja ohjelmason tulostavoitteet. Paikallisten kumppanien rooli kaikissa ohjelman vaiheissa on keskeistä. Valtionavustuksella tuetut ohjelmat voivat olla osa laajempaa kokonaisuutta. Ohjelmatuki ei ole yleisavustusta järjestön toimintaan, vaan harkinnanvaraista erityisavustusta kehitysyhteistyöohjelman toteutukseen.

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöohjelmien tulee huomioida Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden lisäksi kohdemaiden kehitystavoitteet. Ohjelmatukea voidaan käyttää kaikissa ODA-kriteerit täyttävissä maissa. Järjestöjä kannustetaan työhön vähiten kehittyneissä maissa ja hauraissa valtioissa. Tukea saava järjestö vastaa ohjelman yksityiskohtaisesta suunnittelusta ja toteutuksesta ulkoasiainministeriön valtionavustusten käyttöä koskevien ehtojen ja ohjeiden mukaisesti.

1 Kansalaisyhteiskunnan rooli kehityksessä

Valtioneuvoston kehityspoliittisen selonteon (VNS 1/2016) mukaisesti Suomen kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä ohjaa YK:ssa hyväksytty kestävä kehityksen toimenpideohjelma, Agenda 2030, jonka tavoitteena on ihmisen, ympäristön ja talouden kannalta kestävä kehitys ja rauhanomaiset yhteiskunnat kaikkialla maailmassa. Suomen kehityspolitiikan päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen sekä köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen. Kehityspolitiikan keskeinen tavoite on ihmisoikeuksien toteutuminen. Kehityspolitiikalla ja kehitysyhteistyöllä pyritään vahvistamaan heikoimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksia, sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä ilmastonmuutokseen varautumista ja sen hillintää. Kaiken kehitysyhteistyön suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida Suomen arvot ja periaatteet: demokratia ja oikeusvaltio; sukupuolten välinen tasa-arvo ja ihmisoikeudet; sananvapaus; kestävä markkinatalous ja luonnonvarojen käyttö sekä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan vahvuudet.

Suomen kehityspolitiikan yhtenä tavoitteena on kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien vahvistaminen, sillä kansalaisyhteiskunnalla on erityinen rooli kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa. Vapaa ja monimuotoinen kansalaisyhteiskunta on demokraattisen ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan peruspilari, ja tarvitsee poliittisesti riippumattoman ja vapaan kansalaistoiminnan mahdollistavan toimintaympäristön. Toimiva kansalaisyhteiskunta luo kansalaisille paremmat mahdollisuudet vaikuttaa aktiivisesti yhteiskunnallisiin prosesseihin ja sitä kautta omaan elämäänsä.

Useilla suomalaisilla järjestöillä on kokemusta ja osaamista kehityspolitiikan tavoitteiden edistämässä ja erityisosaamista kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien vahvistamisessa. Järjestöillä on kokemusta työskentelystä myös sellaisissa toimintaympäristöissä, joissa valtioiden välinen kehitysyhteistyö ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista. Suomalaisuus antaa järjestöille hyvät mahdollisuudet olla mukana esimerkiksi rakentamassa rauhaa ja oikeudenmukaisuutta.

2 Ohjelmatuken tavoitteet

Ohjelmatuella toteutettava kehitysyhteistyö:

- vahvistaa kansalaisyhteiskuntien ja niiden eri toimijoiden asemaa vapaan kansalaistoiminnan kanavina kehitysmaissa;
- lisää paikallisten ihmisten ja yhteisöjen vaikutusmahdollisuuksia sekä oikeuksien haltijoiden ja vastuunkantajien toimintakykyä;
- tukee yhteiskunnan eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta oikeusvaltion ja demokratian edistämiseksi;
- edistää ihmisoikeuksien ja kestävän kehityksen toteutumista;
- antaa suomalaisille tietoa kehitysyhteistyön tuloksista sekä ajankohtaisista kehityskysymyksistä ja ihmisten välisestä globaalista keskinäisriippuvaisuudesta.

Näitä tavoitteita edistetään kansalaisyhteiskuntatoimijoille suunnatuilla valtionavustuksilla ja niiden jakamiseen luoduilla tukimuodoilla. Suurin osa kansalaisyhteiskuntatoimijoille suunnatuista valtionavustuksista myönnetään ohjelmatuken (ruots. programstöd, engl. programme-based support) kautta. Yleisenä käytäntönä on myöntää valtionavustukset hakukierrosten kautta.

Ohjelmatusi on osa Suomen kehityspolitiikan toimeenpanoa ja tuki täydentää Suomen muuta toimintaa kehitysmaissa, erityisesti kansalaisyhteiskuntien vahvistamiseksi mutta myös muiden kehitystavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjelmatuessa tulee huomioida Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden lisäksi kohdemaiden kehitystavoitteet.

Tukimuodon kautta rahoitetaan suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöohjelmia. Ohjelmalla tarkoitetaan hankkeiden ja toimintojen kokonaisuutta, joilla on selkeästi määritellyt pitkän aikavälin kehitysvaikutukset (impact) ja ohjelmason tulostavoitteet. Paikallisten kumppanien rooli kaikissa ohjelman vaiheissa on keskeistä. Valtionavustuksella tuetut ohjelmat voivat olla osa laajempaa kokonaisuutta. Ohjelmilta edellytetään tulosten ja vaikutusten seurantaa ja arviointia. Ohjelmatusi ei ole yleisavustusta järjestön toimintaan, vaan harkinnanvaraista erityisavustusta kehitysyhteistyöohjelman toteutukseen.

Monivuotisena tukena ohjelmatusi mahdollistaa laadukkaan kehitysyhteistyön suunnittelun ja seurannan sekä suomalaisten ja kehitysmaiden kansalaisjärjestöjen välisen kumppanuuden, vertaistuen ja yhteisen

oppimisen, siten lisäten tehdyn työn vaikuttavuutta. Ohjelmamuotoinen tuki mahdollistaa toimintojen suunnittelun ohjelmakokonaisuuksina, mikä tehostaa hallinnointia ja parantaa työn ennakoitavuutta ja vaikuttavuutta. Ohjelmatuki keventää hallinnointia verrattuna hankekohtaiseen tukeen. Osana ohjelmiaan järjestöt voivat myös toteuttaa uusia ja innovatiivisia aloitteita kehitysongelmien ratkaisemiseksi.

Viestintä tulee nähdä olennaisena osana ohjelmatyötä. Järjestöjä kannustetaan viestimään kehitysyhteistyönsä toimintaympäristöistä ja kehityshaasteista, joihin ne haluavat työllään vastata, työn etenemisestä onnistumisineen ja ongelmineen sekä tuloksista, joita työllä saavutetaan. Järjestöjen tulee viestinnän suunnittelussa ja toteutuksessa huomioida monikanavaisuus ja viestiminen uusille kohderyhmille.

3 Ohjelmatuen täydentävyys

Täydentävyydellä tarkoitetaan eri toimijoiden, toimintatapojen ja rahoitusmuotojen vahvuuksien hyödyntämistä kehityspolitiikalle asetettujen tulostavoitteiden saavuttamiseksi muuttuvassa toimintaympäristössä. Ohjelmatuki mahdollistaa kansalaisjärjestöjen vahvuuksien hyödyntämistä sekä toimintatapojen, teemojen että alueellisen kattavuuden osalta. Näihin liittyy mm. se, että kansalaisjärjestöt voivat reagoida nopeasti toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Suorat yhteydet kansalaisyhteiskunnan toimijoihin mahdollistavat pääsyn myös vaikeasti tavoitettavien väestöryhmien luo, mikä toimii eriarvoistumista vähentävänä vastavoimana.

Järjestöjä kannustetaan toimimaan vuorovaikutuksessa Suomen edustustojen kanssa ja huomioimaan muu Suomen kehitysyhteistyövaroilla tuettu toiminta. Tämä on erityisen tärkeää maissa, jotka ovat Suomen kahdenvälisen yhteistyön kumppanimaita.

Järjestöt voivat valita omien strategisten tavoitteidensa mukaisesti kumppaninsa, työmuotonsa, kohdemaansa ja ohjelmiansa hyödynsaajat. Ohjelmataukea voidaan käyttää kaikissa ODA-kriteerit täyttävissä maissa. Järjestöjä kannustetaan työhön vähiten kehittyneissä maissa ja hauraisissa valtioissa. Kansalaisjärjestöt toimivat ohjelmallisten painopisteidensä pohjalta omilla asiantuntija-aloillaan, ja erityisosaamisellaan lisäävät Suomen kehitysyhteistyön monimuotoisuutta ja vaikuttavuutta.

4 Ohjelmatuen toteutus

Vastaanottaessaan ulkoasiainministeriön valtionavustusta järjestö sitoutuu Suomen kehityspolitiikan arvoihin ja periaatteisiin sekä ulkoasiainministeriön laatimien eettisten sääntöjen noudattamiseen kehitysyhteistyössään. Järjestö vastaa ohjelman yksityiskohtaisesta suunnittelusta, toteutuksesta ja raportoinnista ulkoasiainministeriön valtionavustusten käyttöä koskevien ehtojen ja ohjeiden mukaisesti.

Ohjelmatukikaudelle 2018-2021 rahoitusta voidaan myöntää niille 22 järjestölle, jotka tällä hetkellä toteuttavat monivuotista ohjelmaperustaista kehitysyhteistyötä. Nämä ovat 16 kumppanuusjärjestöä (Crisis Management Initiative - CMI, Fida International, Frikyrklig Samverkan, Kirkon Ulkomaanapu, Pelastakaa Lapset, Plan International Suomi, Reilu kauppa, Solidaarisuus, Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus - SASK, Suomen Lähetysseura, Suomen Pakolaisapu, Suomen Punainen Risti, Suomen World Vision, Taksvärkki, Vammaiskumppanuus, WWF Suomi), kolme erityissäätiötä (Abilis,

Kansalaisjärjestöjen ihmisoikeussäätiö – KIOS, Siemenpuu), kaksi kattojärjestöä (Kepa ry, Kehys ry) sekä Puolueiden kansainvälinen demokratiayhteistyö - DEMO.

Järjestöjen erilaiset toimintaperiaatteet ja -mallit huomioidaan ohjelmakaudelle 2018-2021 tehtäviä valtionavustuspäätöksiä valmisteltaessa. Kaikkien tuen saajien tulee ohjelmillaan edistää Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden saavuttamista.

+++